

בבית המשפט המחוזי בירושלים

המר' 1857/94

ת"א 161/94

בפני כב' השופט עדיאל

בעניין:

דלק – חברת הדלק הישראלית בע"מ

המבקשת

נגד

1. תחנת דלק עיר שלם בע"מ
2. נפתלי מרמלשטיין
3. סעד רסולי
4. סנטר רימונית בע"מ

המשיבים

החלטה

1. בפני בקשה לעכב את ההליכים בתביעה זו עד למתן הכרעה בערר הגבלים עסקיים 1/93 שהוגש על ידי המבקשת נגד הממונה על ההגבלים העסקיים בפני בית הדין להגבלים עסקיים.

המשיבה (תובעת) 1 (להלן - "התחנה") הינה חברה הנמצאת בבעלותם של המשיבים (התובעים) 2 ו-3 והמנהלת ומפעילה תחנת דלק בשם "עיר שלם" בירושלים.

2. תחנת הדלק נוהלה לפני שנים על ידי אחד בשם יששכר גולדשטיין שהקים את התחנה וניהלה באמצעות חברה בשם "עזה תחנת דלק בע"מ". בשנת 1964 חתמה תחנת עזה על הסכם למתן זיכיון עם המבקשת - דלק חברת הדלק הישראלית בע"מ (להלן - "דלק"). על פי ההסכם נקבע כי חברת תחנת עזה ובעלי מניותיה יקימו על חשבונם, בסיוע "דלק", תחנת דלק. על פי ההסכם קיבלו בעלי התחנה זיכיון לשווק מוצרי דלק בקמעונאות בתחום התחנה. בהסכם נקבעו תנאים שונים הקושרים התחנה לחברת "דלק" בתחומים רבים ובהם: התחייבות לקנות את כל כמות הדלק המשוקקת על ידי התחנה מ"דלק", התחייבות שלא לקנות מוצרי דלק מכל משווק אחר, לא להשתמש בתחנה בצידו שאינו מתוצרתה של "דלק", לא להתחרות בעסקי "דלק" בכל צורה שהיא ועוד. תקופת החכירה הייתה למשך 49 שנים. התחנה התחייבה שלא להעביר את זכויותיה בתחנה על פי הזיכיון, אלא לרוכש שיתחייב לקיים את הסכם הזיכיון.

3. בשנת 1983 רכשו המשיבים 2 ו-3 את הזכויות בתחנה. לטענתם, לאור התחייבותם של בעלי התחנה הקודמים כי הרוכש יחתום על הסכם בלעדיות דוגמת הסכם הזיכיון המקורי, וכן, נוכח העובדה כי על פי ההסדר הנוהג בין חברות הדלק הגדולות, אף חברה לא הייתה מוכנה להתקשר עם המשיבים בהסכם כיוון שהתחנה השתייכה לרשת "דלק", חתמו המשיבים עם "דלק" על הסכם זיכיון חדש למכירת מוצרי דלק. הסכם זה כלל אף הוא, לטענת המשיבים, תנאי בלעדיות שונים שקשרו את המשיבים בלעדית ל"דלק" והכתיבו תנאים קשיחים בכל הקשור ברכישת הדלק, בעמלה שלה יהיו המשיבים זכאים, באיסור לעיסוק בעיסוק שיש בו משום התחרות עם "דלק", באפשרויות העברת הזיכיון לאחרים ועוד. תקופת הזיכיון החדשה הייתה אף היא ל-49 שנה.

4. לטענת המשיבים, בשל המבנה הקרטליסטי של שוק הדלק במועד חתימת הזיכיון, לא ניתן היה אותה עת להתקשר עם "דלק" או עם מתחרותיה (שתי חברות הדלק הנוספות שפעלו אותה תקופה: חברת "פז" וחברת "סונול"), אלא על פי הסכמים שכללו שלוש תניות מרכזיות: בלעדיות ארוכת טווח, הכתבה חד צדדית של תנאי תשלום וסנקציה של נישול מהתחנה תוך עשיית דין עצמי. תניות אלה מצויות, לטענת המשיבים, ברובם המוחלט של הסכמי הזיכיונות של חברות הדלק וגם יתר תניות ההסכם דומות להפליא לתניות המצויות בהסכמי זיכיון אחרים. כל אותן שנים, מוסיפים המשיבים וטוענים, נשלט שוק הדלק בישראל על ידי שלוש חברות הדלק דלעיל, שנתחי השוק שלהם נקבעו על ידי המדינה באמצעות צו. שליטה זו הייתה קיימת גם בתחום תחנות הדלק ולמעשה יצרו חברות הדלק ביניהן קרטל והפעילו את כל תחנות הדלק במדינה באמצעות הסכמי זיכיונות מסוג ההסכם נשוא התביעה הנוכחית. אלמלא ההסכם, היו המשיבים יכולים, לטענתם, להתקשר עם משווקים אחרים ולזכות בתנאי אספקה טובים בהרבה לתחנות שהסכמי הזיכיון אתם פגו.

5. על רקע האמור לעיל הגישו המשיבים תביעתם זו, בה הם תובעים מ"דלק" סכום של 5 מיליון שקלים "מכוח חוק ההגבלים העסקיים חוק עשיית עושר ולא במשפט, דיני חוזים ודיני הנזיקין". כן תובעים המשיבים מתן פסק דין הצהרתי הקובע כי הסכם הזיכיון שנעשה בינה לבין "דלק" בטל.

עם זאת ועל אף ריבוי עילות התביעה, ליבה של התביעה מושתת על כך שההסכם נשוא התביעה הנו "הסדר כובל" כמשמעו בחוק ההגבלים העסקיים התשמ"ח-1988, כי לא ניתן להסדר זה אישור על ידי בית הדין להגבלים עסקיים על פי סעיף 9 לחוק, ולפיכך, חל על "דלק" סעיף 4 לחוק הקובע כי "לא יהיה אדם צד להסדר כובל כולו או מקצתו, אלא אם קיבל מאת בית הדין אישור לפי סעיף 9 או היתר זמני לפי סעיף 13 או פטור לפי סעיף 14, ואם היו האישור, ההיתר הזמני או הפטור מותנים - לפי התנאים שנקבעו בהם".

לפיכך טוענים המשיבים, ההסכם בטל וחסר כל תוקף בהיותו חוזה בלתי חוקי.

על יסוד עילת בטלות זו ועילות אחרות הנטענות בכתב התביעה תובעים המשיבים להעניק להם סעד של השבה בגין מה ששילמו לנתבעת על פי הסכם הזיכיון, בין מכוח דיני החוזים ובין מכוח חוק עשיית עושר ולא במשפט, וכן לפצותם על נזקיהם מכוח עוולת הנזיקין הקבועה בסעיף 50 לחוק ההגבלים העסקיים.

כן טוענים המשיבים לעילות תביעה נוספות של הפרת חוזה תוך ניצול לרעה של הכוח שניתן ל"דלק" על פי ההסכם ותוך הפלייתם של המשיבים על פני בעלי זיכיונות אחרים שלא בתום לב. המשיבים מוסיפים וטוענים כי "דלק" מהווה מונופולין כהגדרתה בחוק ההגבלים העסקיים ולפיכך אסור לה לסרב סירוב כזה, טוענים המשיבים, עולה מהעובדה כי "דלק" התנתה את אספקת הדלק בתנאי תשלום שיש בהם משום הפליה כלפי תחנות אחרות. הפליה כזו אסורה לטענתם גם בשל כך שזכויותיה של "דלק" התנתה את אספקת הדלק בתנאי תשלום שיש בהם משום הפליה כלפי תחנות אחרות. הפליה כזו אסורה לטענתם גם בשל כך שזכויותיה של "דלק" הוקנו לה על ידי המדינה ועל כן חלים עליה, לטענתם, כללי המשפט המנהלי ביחס לתום לב והעדר הפליה. עוד טוענים המשיבים כי הסכם הזיכיון הוא הסכם אחיד כמשמעו בחוק החוזים האחידים, כי תנאיו הם תנאים מקפחים כמשמעם באותו חוק ועל כן יש להורות על ביטולם.

6. כפי שכבר נזכר לעיל, הסכם הזיכיון, כמו גם יתר הסכמי הזיכיונות בענף הדלק לא קיבלו אישור על פי חוק הגבלים עסקיים ולפיכך הכריז הממונה על ההגבלים העסקיים בחודש יוני 1993, מכוח סמכותו על פי סעיף 43 לחוק ההגבלים העסקיים, על כלל הסכמי הבלעדיות שבין חברות הדלק ומפעילי התחנות כעל הסדרים כובלים כמשמעם בחוק ההגבלים.

חברות הדלק הגישו עררים על ההכרזה הנ"ל לבית הדין להגבלים עסקיים. בערריהם טענו חברות הדלק נגד ההכרזה טענות מטענות שונות, ביניהן טענות מקדמיות לגבי הפרת זכות הטיעון (על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים), לגבי כך שלא ניתן היה להכריז על הסדר כובל כלל ענפי, אלא צריך היה הממונה להתייחס בהחלטתו לכל הסכם בנפרד, שאלת הרטרואקטיביות של ההכרזה ועוד.

7. בין יתר הסוגיות שעלו לדיון בפני בית הדין להגבלים עסקיים הייתה גם השאלה של הצטרפותם לדיון של גופים נוספים שלהם עניין בדיון ותוצאותיו. רוב בקשות הצטרפות הוגשו על ידי תחנות הדלק ומפעיליהן. בית הדין התיר צירופן של כל התחנות שהיו מעוניינות בכך, זאת, נוכח העמדה של חברות הדלק על פיה "מהחלטת הממונה משתמע שכל מפעילי התחנות הינם צדדים להסדר כובל". עם זאת, ועל רקע השקפת בית הדין "שהמצטרף ברשות אינו בעל דין לכל עניין", וכי "אין לו, אפילו צורף, למשל, זכות לחקור מצהירים כזכותם של בעלי דין בזכות), או להשמיע סיכומים, או להביא ראיות משלו", הטיל בית הדין מגבלות דיוניות על השתתפותם של המצטרפים לדיון במובן זה שלא התיר להם להגיש תצהירים וכן השאיר בצריך עיון (להמשך הדיון) את השאלה האם יידונו גם הסדרים פרטניים שבין התחנות השונות לבין תחנות הדלק.

בית הדין הוסיף והבהיר "כי החלטה זו (החלטת הצירוף - י.ע.), אינה מאפשרת למי מהמצטרפים באופן אוטומטי לטעון או להביא ראיות לגבי רוחב היריעה כולה". זכויותיהם הדיוניות של המצטרפים, הוסיף בית הדין וקבע, "ייקבעו על ידנו בשלבי הדיון השונים של ההליך, כפי שיקבעו על ידנו, נגביל את הטענות או את אפשרויות הבאת הראיות לעניינים ספציפיים.

המשיבים לא ביקשו להצטרף לדיון שבפני בית הדין להגבלים עסקיים. עם זאת, בין יתר מבקשי ההצטרפות היה גם ארגון הסוכנים ובעלי תחנות הדלק. מדובר, על פי העולה מהחלטת בית הדין, באגודה עותומאנית אליה משתייכים כ- 500 חברים ובהם מרבית סוכני הדלק ובעלי תחנות הדלק בישראל (להלן - "הארגון").

הארגון טען בבקשת ההצטרפות שלו, בין היתר, "כי הוא מצוי בעמדה המתאימה ביותר על מנת להביא את נקודת השקפתם ועמדותיהם של בעלי תחנות הדלק, בין מטעמם של חבריו, בין מטעם עצמו."

בית הדין התיר גם את צירופו של הארגון לדיון תוך הגבלת הטענות המועלים על ידו, לתמיכה (או התנגדות) בטענות בעלי הדין התלויות ועומדות בפני בית הדין. כך, למשל, לא התיר בית הדין לארגון להעלות את התנגדותו להחלטת הממונה להתלות את תוקף ההכרזה בדבר הסדר כובל עד לשמיעת הערר, טענה שיש בה בעצם מעין ערעור על החלטת הממונה ואשר לא הועלתה על ידי איש מהצדדים המקוריים להתדיינות.

שאלה מעניינת שהועלתה בפני בית הדין אגב הדיון בבקשת ההצטרפות של הארגון הייתה האם החלטת בית הדין תהווה מעשה בית דין לגבי חברי הארגון שלא הצטרפו לדיון.

בית הדין לא נקט עמדה בעניין זה, אך ציין כי "משביקש הארגון להצטרף כארגון ומשנענתה בקשתו בחיוב הוא נוטל על עצמו, על אחריותו שלו, את הסיכונים המשפטיים הנובעים בכך בשאלת מעשה בית דין". שאלה זו, ציין בית הדין, היא "שאלה העשויה להתברר בהליך שני, אם יהיה כזה, בין הצדדים או חלפיהם (וכי) אין מקום להכריע בה בהליך הראשון."

בשלב זה של הדיון הורה בית הדין לצדדים להגיש טענותיהם בכתב לגבי מספר שאלות משפטיות, חלקן שאלות מקדמיות. טרם הושלמה הגשת הסיכומים וטרם ניתנה החלטה.

8. על רקע האמור הגישה "דלק" את בקשתה הנוכחית בה היא מבקשת לעכב את ההליכים בתובענה זו עד למתן הכרעה בערך הנדון בפני בית הדין להגבלים עסקיים.

"דלק" סומכת בקשתה על כך שעניינה העיקרי, אם לא הבלעדי, של התביעה הוא כטענת המשיבים כי ההסכם שניכרת איתם בטל כשל היותו הסדר כובל וכי עילה זו זהה בשאלות העובדתיות והמשפטיות המתעוררות בה לכל השאלות העובדתיות והמשפטיות העולות לדיון בערר שהוגש על ידי "דלק" בפני בית הדין להגבלים עסקיים.

בנסיבות אלה, טוענת "דלק", אין מקום לקיים את שני ההליכים במקביל, הן בשל הרצון שלא להטריד צד פעמיים בשל אות העילה והן בשל הצורך שלא להכביר על מערכת בתי המשפט הליכי סרק. עוד טוענת "דלק" כי בפני בית הדין הובא חומר ראיתי רב היקף וכי קיימת אפשרות שעיכוב ההליכים ימנע הבאתו של חומר זה פעם נוספת לדיון בפני בית משפט זה.

בית הדין להגבלים עסקיים הוא טריבוטל בעל מומחיות ספציפית לדון בשאלות העולות מחוק ההגבלים העסקיים, מוסיף כ"כ "דלק" וטוען, וגם משום כך יש להמתין עד למתן החלטתו. עוד טוען ב"כ "דלק" כי אם תדחה הבקשה עלול להיווצר מצב בו תוגשנה עשרות אם לא מאות תביעות מסוג זה ואין זה סביר כי בתי המשפט יקיימו דיונים מקבילים בכולן. לטענת "דלק" מיוצגים המשיבים בפני בית הדין להגבלים עסקיים על ידי ארגון תחנות הדלק.

מנגד טוען ב"כ המשיבים כי אין מקום להיעתר לבקשה ולעכב את ההליכים עד לסיום הדיון בבית הדין להגבלים עסקיים.

לטענתו אין זהות בין ההליך שבפני בית הדין להגבלים עסקיים לבין ההליך הנוכחי, הן מבחינת עילות התביעה והן מבחינת הצדדים להליך. החלטת בית הדין לטענתו, לא תייתר בכל מקרה את הדיון הנוכחי. (פירוט הטענות יובא בהמשך). עוד טוען ב"כ המשיבים כי הדיון בפני בית הדין נסב על עניינים רבים שאינם עומדים לדיון בפני בית משפט זה, לרבות טענות מקדמיות רבות ושונות שהחלטה בהן עשויה למנוע מתן החלטה בשאלה הנדונה כאן, היא השאלה של קיומו של הסדר כובל. ב"כ המשיבים מוסיף וטוען כי הדיון בפני בית הדין להגבלים עסקיים עשוי להמשך זמן רב וכי גם משום כך אין הצדקה לעיכוב הדיון ומה גם שאין בטחון כי עיכוב הדיון ימנע את ההתדיינות הנוכחית.

9. המסגרת הנורמטיבית.

הדיון הנוכחי מושתת על הכלל של ה"הליך תלוי ועומד", או כשמו הלועזי "Lis alibi pendens". כלל זה, כפי שמציינת פרופ' נינה זלצמן בספרה "מעשה בית דין בהליך אזרחי" הוא יציר הפסיקה ותחולתו בכל אותם מצבים שבהם מנהלים בעלי הדין תובענות מקבילות בבתי המשפט בשל אות העילה. " (שם, עמ' 105).

הכלל האמור עומד על שלושה מרכיבים עיקריים :

(א) הרעיון שביסוד הכלל.

"הרעיון העומד מאחורי הכלל של "עניין תלוי ועומד" הוא כפול - מניעת הכבדה מיותרת על היריב ומניעת הטרדה מיותרת של בית המשפט אין להכביד על בתי המשפט בדיון מקביל באותה שאלה מהותית, שאם לא כן, שני בתי משפט יצטרכו לשמוע

בנפרד ראיות דומות וטיעונים דומים, ואף עלולים להגיע לתוצאות הפוכות". (ע"א 9/75 שייך סולימן על עוקבי נגד מינהל מקרקעי ישראל פד"י כ"ט (2), עמ' 477 בעמ' 480, 481).

(ב) זהות העילות.

הכלל הוא כי חייבת להיות זהות בעילות שבשני ההליכים, "ברם הזהות איננה נקבעת לפי צורת התביעות אלא לפי מהותן. השאלה, אם צד למשפט מוטרד פעמיים בגלל אותה העילה תלויה לא רק בטעמים טכניים של זהות צורת התביעות אלא בעניינים של ממש, היינו, לפי מהותן העיקרית". "לעניין זהות העילות, אין זה הכרחי, שתהיה חפיפה מוחלטת בין כל העניינים העשויים לחידון בשתי התובענות. העיקר הוא, כאמור, שבשתיהן עומדת לדיון אותה סוגיה מהותית." (אל-עוקבי, שם עמ' 483).

באותו עניין הסעדים שנתבעו בשתי התובענות היו סעדים שונים (צי פי בבית משפט השלום וצו חזקה בבית המשפט המחוזי), אך השאלה העיקרית המהותית שבה צריך היה בית המשפט להכריע, כפי שנקבע שם, הייתה, למי צריכה להיות החזקה בחלקות. אמנם בכל אחת מהתביעות עשויות היו להתעורר שאלות נוספות, אך האלה המרכזית שבשתיהן הייתה זהה שאלת החזקה בחלקות.

להלן ייבדק יישומו של כלל האמור, על שלושת אנשיו, ע"פ המקרה שבפנינו.

כפי שצוין בעניין "אל עוקבי", אין נדרשת זהות מלאה בין עילות שני ההליכים ודי בכך שהשאלה המרכזית הנדונה בהם זהה. במקרה שבפנינו, על אף העובדה שהתביעה כוללת גם עילות נוספות, הרי שקיומו של הסדר כובל שלא אושר בחוק, הוא עילת התביעה העיקרית. כתב התביעה אמנם מכיל גם עילות נוספות: הפרת חוזה, קיום מונופול בהגדרתו בחוק ההגבלים העסקיים (עילה שאינה נדונה כיום בבית הדין להגבלים עסקיים), עילה מכוח חוק החוזים האחידים וחוק המשכון. עם זאת, גם עילות נוספות אלה מושתתות בסופו של דבר, מהבחינה העובדתית, על ואריאציות כאלה או אחרות של טענת הגבלת התחרות, תוך ניצול לרעה של כוחן של חברות הדלק, שהיא לב ליבו של ההסדר הכובל.

מסיבה זו, אילו היה גורל הבקשה היה תלוי במבחן זהות היעילות בלבד, הייתי נוטה לומר כי מהבחינה המהותית, קיימת זהות בנושא העיקרי הנדון בשני ההליכים, זהות שדי בה כדי להחיל את הכלל של ה"הליך תלוי ועמד".

בהקשר זה אציין כי אין מקובלת העלי הטענה כי בפני בית הדין להגבלים עסקיים עומדת לדיון רק שאלת קיומו של הסדר כובל מכוח סעיף 2(א) לחוק, (בעוד שהתביעה הנוכחית מבוססת גם על העילה שמכוח סעיף 2(ב) לחוק).

הממונה הגיע בהחלטתו למסקנה כי "הסכמי הבלעדיות המתוארים לעיל, בגין חברות הדלק פז, דלק וסונול לבין מפעילי תחנות התדלוק, הם הסדרים כובלים כמשמעותם בחוק ההגבלים". מסקנה זו לא הוגבלה רק להסדרים כובלים הנמנים על סוג ההסדרים המפורטים בסעיף 2(א) לחוק דווקא.

אמנם בהחלטתו מציין הממונה כי עיקר הדיון ייוחד לסעיף 2(א) לחוק, "הכולל את אלמנט הפגיעה בתחרות, וזאת משום שעסקינן בהסדרים שפגיעתם קשה במצב התחרות בענף שלם ובעל חשיבות ראשונה במשק". אולם בד בבד קובע הממונה גם כי "הסכמי החברות הקובעים בלעדיות בקניית מוצרים, ניכר בעליל שהם כוללים קביעה באשר ל"אנשים ... שעמם יעסקו" מפעילי התחנות, ולכן הם נופלים בגדר סעיף 2(ב) 3 לחוק". מכאן, שעל פי שיטתו של הממונה, בפנינו הסכם כובל גם מכוח סעיף 2(ב) לחוק. לפיכך, אינני רואה מדוע לא תידון עילה זו (אם ניתן להתייחס אליה כאל עילת תביעה נפרדת), גם היא מפני בית הדין להגבלים עסקיים.

עם זאת, גם אם השיקול בדבר קיומן של עילות נוספות, אין בו כשלעצמו, כדי לשלול את תחולתו של הכלל על המקרה שבפנינו, הרי מאידך, לא ניתן גם להתעלם מקיומן של עילות נוספות אלה ומהעובדה כי עקב כך, תהא החלטת בית הדין לעניין ההסדר הכובל אשר תהא, לא יהא בה כדי לייתר את הצורך בשמיעת המשפט. שיקול זה יובא אפוא בחשבון במסגרת המאזן הכולל של השיקולים בדבר עיכוב ההליך המתבקש. הוא הדבר לגבי הטענה בדבר

קיומן של טענות מקדמיות רבות העומדות לדיון בפני בית הדין שגם הן, אם תתקבלנה, עשויות למנוע כל נפקות לדיון המתנהל באותו הליך.

11. צדדים זהים.

אחד מתנאי היסוד להפעלת הכלל של ה"הליך תלוי ועומד", הוא הדרישה בדבר זהות הצדדים בשני ההליכים.

כך נקבע בהמר' 804/75 מ.י. נ' מיכאל סימיון פד"י ל (1) 744 :

"הנכון הוא רק כי מקום שתלויים ועומדים שני משפטים בין אותם הצדדים, שבהם מתעוררות אותן השאלות, כי אז ישתמש בית המשפט בסמכותו הטבעית לעכב את הדיון באחד מהם עד שיתברר עד תומו המשפט השני..." (שם בעמ' 747).

בעניין "על עוקבי" הורחבה הלכה זו והוחלה גם במקום שבו התובע בהליך האחד הוא הנתבע בהליך השני (למרות שבהיותו נתבע, אין לומר כי הטריד והציק לנתבע המקורי על ידי הגשת הליך נוסף נגדו באותו עניין). (ראה לעניין זה גם ת.א. 720/71 ויזניצר ואח' נ' מ.י. פס"מ (ת"א) תשל"ז (1) 7).

אולם, לא ידוע לי על אף מקרה בו הוחל הכלל במקום שצד להליך שעיכו בו מתבקש, כלל לא היה צד להליך השני ה"תלוי ועומד".

בהקשר זה טוען ב"כ המבקשת כי "המשיבים מיוצגים באותו הליך, וזאת הן על ידי ארגון בעלי התחנות שהצהיר שם שהוא מייצג את כל בעלי התחנות....." וכי על כן יש לראותם גם כצד להליך שבפני בית הדין.

מנגד טוענים המשיבים כי הם אמנם חברים בארגון זה, אך יש להבדיל בין התאגיד (הארגון), שהוא אישיות משפטית נפרדת, מאישיותם המשפטית של חבריו. לפיכך, לטענתם, אין לזהות את הצטרפות התאגיד להליך המשפטי עם הצטרפות חבריו.

מחלוקת זו מקרבת אותנו לתחום משפטי אחר שגם לו יש נגיעה לענייננו, הוא בתחום של "מעשה בית דין".

אכן, קיימת קירבה בין שני כללים משפטיים אלה. כפי שמציינת פרופ' זלצמן בספרה "מעשה בית דין בהליך אזרחי": "מגמת הפסיקה היא לקשור את שתי הסוגיות, "מעשה בית דין" ו"הליך תלוי ועומד", באמצעות מבחן זהות העילות, שהרי שתי סוגיות אלה מבטאות אותו רעיון, והוא, מניעת כפל התדיינויות והטרדת בעלי הדין ובית המשפט....." (שם, בעמ' 105-106).

הקרבה בין שתי הסוגיות מתבטאת בענייננו בשתיים: האחת, שאלת נפקותה של החלטת בית הדין על התביעה הנוכחית, דהיינו, האם יהא בה כדי להשליך על הדיון הנוכחי. אם התשובה לשאלה זו שלילית, כי אז לא הואילו חכמים בתקנתם ואין כל טעם בהמתנה לפסק דינו של בית הדין. השאלה השנייה היא שאלת זהות הצדדים.

כשמסקיפים על דרישת הזהות בין הצדדים באספקלריה זו של ההשתק מכוח מעשה בית דין, דומני שניתן להגיע למסקנה שיש להחיל את הכלל גם כאשר אין זהות מלא בין הצדדים בשני ההליכים, ובלבד שמתקיימת זהות כזו שדי בה כדי להקים את ההשתק מכוח מעשה בית דין. לעניין זה, כידוע, הפעלת עקרון ההשתק מכוח מעשה בית דין אינו מחייב זהות מלאה בין הצדדים ודי בקיומה של "קרבה משפטית" (privity) עם בעל דין, אם כחליפו בזכות עצמו או כמי שבא מכוחו בדרך אחרת (ע"א 718/75 סקורניק פד"י ל"א (1) 29, 33). (דוגמא לכריכת זהות הצדדים לצורך הפעלת הכלל של "הליך תלוי ועומד" עם ההלכה בסוגיה זו על פי תורת "מעשה בית דין" ראה בתב"ע (תל-אביב) נג' 12/2868 שלופס (אדל) אדיב תור).

בית הדין להגבלים עסקיים נמנע, כפי שהזכרתי לעיל, מלהביע דעתו בשאלה זו של תחולת מעשה בית דין על חברי הארגון. גם אני לא הפסוק סופית בסוגיה זו, ולצורך העניין שבפנינו אין גם צורך בכך ודי לי בקביעה כי נטל ההוכחה בעניין זה מוטל על המבקשת וזו לא השכילה להרימו.

טענה ב"כ המבקשת כי המשיבים מיוצגים בפני בית הדין על פי הצהרתו של ארגון תחנות הדלק על ידי ארגון אינה מדויקת. כל שהצהיר הארגון באותו הליך, לפי החומר המצוי בפני (החלטת בית הדין), הוא כי "בהיותו" "ארגון עסקי" - במשמעות סעיף 1 לחוק - המייצג במובהק את האינטרסים של בעלי תחנות הדלק, הוא מצוי בעמדה המתאימה ביותר על מנת להביא את נקודת השקפתם ועמדתם של בעלי תחנות הדלק, בין מטעמים של חבריו, בין מטעם עצמו. "העובדה כי הארגון נמצא "בעמדה המתאימה ביותר על מנת להביא....", אין בה משום קביעה כי הארגון מייצג את חבריו או את המשיבים. לכל היותר ניתן לראותו, על פי הצהרה זו, כמייצג את "האינטרסים שלהם". ואולם, ייצוג אינטרסים אינו בגדר ייצוג בעל האינטרס עצמו, ודאי שלא לגבי הליך משפטי שלגביו נקבע בסעיף 5 לחוק השליחות כי: "אין היא חלה (השליחות י.ע.) באין הרשאה מפורשת לכך - על הליכים שבפני בית המשפט, בית דין ובורר....".

במקרה שבפנינו, אין כל ראיה על כך שהייתה לארגון הנ"ל הרשאה מפורשת לייצג את המשיבים. בנסיבות העניין, כפי שיובהר להלן, לא ניתן גם לראות בהתנהגות המשיבים משום הסמכה בהתנהגות או כשתיקה (עד כמה שזו באה כלל בחשבון על פי סעיף 5 לחוק השליחות לייצוג כזה.

טענה מעין זו לגבי גוף מקצועי המייצג את חבריו הועלתה בבג"צ 310/80 דור הדרום נ' עירית ת"א ל"ה (1) 253.

באותו עניין קוימה התדיינות בבג"צ בין עירית ת"א לבין התאחדות ענף הקולנוע בישראל לגבי חוק פסקאלי עירוני. מאוחר יותר הוגשה עתירה נוספת באותו עניין על ידי אחת מבעלות בתי הקולנוע שהייתה חברה בהתאחדות האמורה התעוררה השאלה האם קיים השתק כנגד העותרת מכוח ההתדיינות הראשונה שבין ההתאחדות לעירייה. כב' השופט בכור הביע דעתו כי טענת השתק או המניעות בנסיבות העניין היא טענה רצינית זאת, אם אמנם ההתאחדות ייצגה למעשה את בעלי הקולנוע. ואולם ההכרעה בעתירה נפלה לגופו של עניין. כב' השופט לוין חווה דעתו שיה מקום לדחות את העתירה על יסוד מעשה בית דין וכב' השופט ברק (כתוארו אז) לא הביע עמדה מפורשת בעניין זה.

פרופ' זלצמן, בנתחה את פסק הדין, מביעה דעתה כי יש לבחון את השאלה "האם ניתנה הרשאתה של העותרת לייצוג עניינה על ידי התאחדות ענף הקולנוע, שכן רק אז ניתן לומר שהיה לה יומה בבית המשפט ואין ליתן לה יום נוסף באותו עניין נושא העתירה. ולהיפך, אם לא היה עניינה של העותרת מיוצג, בהעדר הרשאה מפורשת מצידה, כי אז אין העותרת קשורה בהכרעה שנתן בג"צ בעתירה קודמת, שלה לא היה צד."

לשאלה זו, מוסיפה פרופ' זלצמן וקובעת, "לא ניתן לתת תשובה אחת ברורה מפסק הדין. לשם כך היה מקום לבחון את ניסות המקרה הקונקרטי, לא רק לעניין חברותה של העותרת בהתאחדות ענף הקולנוע בישראל או לעניין פועלה של ההתאחדות לטובת האינטרסים של בעלי הקולנוע החברים בהתאחדות. אלמנטים אלה חשובים ללא ספק, אולם לא די בהם, לדעתנו כי לבסס את רעיון הייצוג בהתדיינות הקונקרטית, כשהשאלה המרכזית היא, אם ניתן לומר שניתנה להתאחדות הרשאה לפעול כשלוחה של העותרת בהליכים המסוימים הללו בבית המשפט. אפשר שניתנה להתאחדות הסמכה כללית לייצג את חבריה לפני הערכאות השיפוטיות, כחלק מן הכוחות והסמכויות שהעניקו לה חבריה, כגוף הפועל להגנת האינטרסים של חבריה. אולם, אם הסכמה כזו לא ניתנה להתאחדות, היה מקום, לדעתנו, לברר קיומה של הרשאה לייצג בהתדיינות המסוימת, כאשר זו, כאמור, אינה חייבת להיעשות באמירה מפורשת, אלא יכול שתלמד גם מהתנהגותו של השולח בנסיבות המקרה הקונקרטיות, בענייננו - העותרת. בהיעדר נתונים בפסק הדין שלפנינו, לא נוכל לקבוע בשאלה זו בוודאות". (שם, עמ' 496).

במקרה שבפנינו לא נבחנה כלל השאלה האם ניתנה לארגון על ידי המשיבים הרשאה מפורשת לפעול כשלוחם בפני בית הדין ואף לא נבדקה שאלת ההסמכה הכללית לייצג את חבריו בערכאות שיפוטיות. מעבר לכך, שלא כמו בעניין דרור הדרום הנ"ל, השאלה שבפנינו אינה מתעוררת לאחר שניתן כבר פסק הדין בהתדיינות הראשונה ועל כן לא ניתן לראות בפנייתם העצמאית של המשיבים לבית המשפט משום ניסיון לעקוף את תוצאות ההתדיינות הקודמת, כמו שהיה באותו עניין. כאן מודיעים המשיבים עוד במהלך ההתדיינות הראשונה כי הם מעדיפים להתדיין העם המבקשת באופן עצמאי ולפיכך אין לראות בהתנהגותם משום הסכמה לייצוגם על ידי הארגון בפני בית הדין, לא הסכמה שבשתיקה וודאי שלא

הסכמה מפורשת כנדרש על פי סעיף 5 לחוק השליחות. כל מסקנה אחרת משמעה חיובם של המשיבים להצטרף כצד לדיון שבפני בית הדין, שכן, לא זו בלבד שהדיון בתביעה הנוכחית יעוכב עד למתן פסק הדין בבית הדין, אלא כאשר יינתן פסק הדין, יהא בו כדי לחייבם, בין שהצטרפו לדיון ובין אם לאו. אינני רואה הצדקה בנסיבות העניין לתוצאה שכזו וכפי שמצינת פרופ' זלצמן, החלת ההשתק מכוח ייצוג כזה, נתונה בסופו של דבר לשיקול דעתו של בית המשפט כפועל יוצא של כלל נסיבות העניין שכן: "גם אלה המוכנים לקבל באופן עקרוני את הקונספציה של ייצוג בפועל, כדי למנוע זר להליך להתדיין בפלוגתא שכבר נדונה והוכרעה בהתדיינות קודמת בין אחרים, יסכימו כי השימוש ברעיון זה ייעשה באופן מוגבל ולפי שיקול דעתו של בית המשפט שלפניו נטענת טענת המניעות". (שם, עמ' 501)

לאור האמור אני סבור כי לא הוכחה בשלב זה זהות בין הצדדים שבשני ההליכים, גם לא זהות מוגבלת הנובעת מ"קרבה משפטית" העשויה להקים השתק מכוח מעשה בית דין.

אגב, ב"כ המבקשת לא טען בפני לקיומו של השתק מכוח מעשה בית דין המחייב את המשיבים במקרה ויתקבל הערעור. להפך, מטיעונו עלה כי מקובל עליו שבמקרה כזה לא יהיו המשיבים קשורים בהחלטת בית הדין ("גם אם יעמוד חברי על זכותו במקרה שנו נזכה בדיון בבית הדין, לחזור ולברר שאלה זו מחדש"). בעניין זה הייתה עמדתו של ב"כ המבקשת בלתי עקבית. מצד אחד הוא טען כי הארגון מייצג את המשיבים בהליך שבפני בית הדין, היינו כי קיימת זהות בצדדים שבשני ההליכים. מאידך, לא הוסקה על ידו המסקנה המתבקשת מקיומה של זהות כזו, היינו, מניעותם של המשיבים מ"לעמוד על זכותם ... לחזור ולברר שאלה זו" במקרה של קבלת הערעור. שהרי לשם מה נקבע תנאי הזהות בין הצדדים אם לא למטרה זו של מניעת הליך חוזר ומה הטעם בהפעלת הכלל של ה"הליך תלוי ועומד" אם אין בצידו טענת השתק המונעת התדיינות חוזרת.

הקשר עליו הצבעתי לעיל בין "הליך תלוי ועומד" לבין טענת "מעשה בית דין" מתחייב כי הטוען כתחולת הכלל הראשון יניח כפועל יוצא שהפעלת הכלל הביא בעקבותיה להקמת טענת ההשתק ואם הסכים כי אין תחולה לטענת ההשתק הרי שמלכתחילה אין טעם גם בהפעלת כלל ה"הליך תלוי ועומד".

12. הטעם שביסוד הכלל.

עניין זה מחזיר אותנו לשאלה העיקרית והיא, האם יש בעיכוב ההליכים אם יינתן במקרה שבפנינו, כדי להשיג את המטרה שביסוד הכלל, היינו, לחסוך בהתדיינות כפולה והטרדה מיותרת, הן של בתי המשפט והן של הצדדים המעורבים. דומני כי התשובה לכך שלילית.

השיקול הראשון העולה בעניין זה הוא, כי גם אם ידחה ערעורן של חברות הדלק, דהיינו, קביעת הממונה תישאר על כנה, גם אז, לא יהא בקביעה זו אלא משום ראייה לכאורה לכך שההסדר נשוא התביעה הינו הסדר כובל שכן על פי סעיף 43 לחוק ההגבלים:

"קביעת הממונה תהא ראייה לכאורה לנקבע בה בכל הליך משפטי".

אמנם, מכאן ולהבא עלולה קביעה כזו למנוע מהמבקשת להמשיך את ההתקשרות על פי הסכמי הזיכיון הקיימים (כפוף לטענת הרטרואקטיביות). אולם, ככל שמדובר בתקופת העבר שלגביה מתייחסת תביעת הפיצוי, לא תהא נפקות להכרזת הממונה, גם תאושר על ידי בית הדין, המעבר לראייה לכאורה לנקבע בה. משמע, בהעדר מעשה בית דין בין המבקשת לבין המשיבים, לא תהא המבקשת מנועה מלכפור בקביעת הממונה גם בהליך זה, וגם לאחר שיידחה ערעורה.

אגב, לעניין זה טען בפני ב"כ דלק כי "גם אם יעמוד חברי על זכותו במקרה שאנו נזכה בדיון בבית הדין, לחזור ולברר שאלה זו מחדש, הרי שלא כך יהא המצב במקרה שבית הדין להגבלים עסקיים יחליט כנגדנו, ובמקרה כזה ודאי שלא יהא מקום לדיון נוסף בפני בית משפט זה בכל השאלות העובדתיות". מכאן, שב"כ המבקשת נקט לעניין זה בעמדה קיצונית (מבחינה השפעה פסק דינו של בית הדין) אף יותר מזו של ב"כ המשיבים שכן גם האחרון לא טען כי במקרה של הפסד הערעור תהא להחלטת הממונה נפקות מעבר לראייה לכאורה לאמור בה, ואכן, עמדה זו תואמת את הדין כקבוע בסעיף 43 הנ"ל לחוק ההגבלים. אולם גם אם נראה בעמדות זו של ב"כ "דלק" משום הצהרה על נכונותו לקבל על עצמו את תוצאות פסק הדין של בית הדין להגבלים עסקיים, גם מעבר למתחייב על פי ידן, גם אז, אין בכך כדי לשנות לענייננו. הקובע לעניין זה הוא הנפקתו החוקית של פסק הדין (שיינתן בהליך "התלוי ועומד"), ואין רלבנטיות לצורך כך לנכונותו של צד לדיון לכבול עצמו מרצונו החופשי לקביעותיו של אותו הליך.

יתר על כן, בשלב זה השעה הממונה את תוקף החלטתו עד לסיום ההליך שבפני בית הדין. משמע, בשלב זה, אין בהכרזתו, בכל מקרה, כדי לשמש ולא ראייה לכאורה. ואולם, גם יידחה ערעורן של חברות הדלק, גם אז אין בטחון בכך שההכרזה תיכנס לתוקף עם דחיית הערעור. במקרה כזה, לא מן הנמנע כי בית הדין עצמו, או בית המשפט העליון (באם יוגש ערעור), יחליטו על עיכוב ביצועו של ספק הדין, מה שיביא להשעיה נוספת בתחולתה של ההכרזה. ראה לעניין זה החלטת עיכוב הביצוע שניתנה על ידי בית המשפט העליון בעניין ה"כבלים" גם לאחר שבית הדין פסק כי אין לאשר את ההסדר הכובל המוצע (בש"א 616/94 אי. סי. אס מערכות כבלים נ' הממונה על ההגבלים (לא פורסם)). במקרה כזה עלולה נפקות הכרזתו של הממונה להידחות עד לסיום הדיון בבית המשפט העליון.

מקל וחומר שלא תהא נפקות לענייננו אם יתקבל ערעורן של חברות הדלק ואם תבוטל הכרזת הממונה. במקרה כזה, לא יהיו המשיבים מנועים (בכפוף לשאלת ההשתק מכוח מעשה בית דין) מלנסות מזלם בהתדיינות נוספת בבית שמפט זה. כאמור, גם ב"כ "דלק" לא טען בפני כי קבלת ערעורן של חברות הדלק על ידי בית הדין תיצור כלפי המשיבים השתק מכוח מעשה בית דין.

נמצא, כי בכל מקרה, תהא החלטתו של בית הדין אשר תהא, לא יהא בה כדי למנוע התדיינות עתידית בין הצדדים.

אמת, אין כמובן למעט במשקלה של החלטת ביתה דין כראיה לכאורה ראיה שיהא לה, כמובן, משקל רב ואולי אף תשכנע מי מהצדדים שלא לחזור ולנסות מזלו בהתדיינות נוספת. עם זאת, רצון המחוקק הוא שלא להקנות לפסק דינו של בית הדין תוקף מחייב של פסק דין חפצי כלפי כולי עלמא.

יתר על כן, גם משיסתיים הדיון במתן פסק דין סופי, גם אז ספק אם בכך תבוא ההתדיינות שבמישור חוק ההגבלים לסיומה. במקרה שידחו ערעוריהן של חברות הדלק ואם ייקבע סופית כי בפנינו הסדר כובל, כי אז יש להניח שיחל סיבוב התדיינות נוסף, סבוך אף יותר, שבו תבקשנה חברות הדלק לאשר את ההסדר הכובל. במקרה כזה, לא מן הנמנע כי הכרזת הממונה תושהה פעם נוספת עד לסיום ההתדיינות באותו הליך (במיוחד אם הממונה ימצא להמליץ על אישור ההסדר הכובל). יתר על כן, אם יינתן על ידי בית הדין באותו השלב היתר זמני על פי סעיף 13 לחוק ההגבלים, יהא כך כדי לשמוט לחלוטין את הבסיס המשפטי תחת התביעה, אם לא יסתיים בה הדיון, כולל ערעור, עד לאותו מועד, לפחות ככל שהיא צופה פני העתיד, שכן האיסור על עשיית הסדר כובל לפי סעיף 4 לחוק, חל רק על הסדר שלא קיבל אישור מבית הדין לפי סעיף 9 לחוק או היתר זמני לפי סעיף 13 לחוק. על רקע זה מקבל עיכוב הביצוע, אם יינתן, משמעות שונה לחלוטין שכן עשוי להיווצר מצב שבו עצם הדחייה תביא לסיכול ניצחונם המשפטי של המשיבים (בהתייחס לחופש הפעולה שלהם בעתיד), אם יזכו במשפט. אם אמנם בפנינו הסדר כובל כקביעת הממונה, הסדר המופעל על ידי חברות הדלק שנים רבות בלא שטרחו לקבל את אישורו של בית הדין, ומשעומדות חברות הדלק על התנגדותם לקביעת הממונה, אינני רואה כל סיבה מדוע יתאפשר להן לדחות את הדיון עד לשלב האופטימאלי מבחינתן, שבו (אם יידחה ערעורם), יידון אישור ההסדר הכובל או מתן היתר זמני.

יש לציין בהקשר זה כי עצם העובדה שקיים הליך אחר המתקיים בו זמנית שפסק הדין שיינתן בו עשוי יהא לחסוך בהתדיינות בהליכים אחרים, אין בה עדיין כדי להצדיק עיכובם של הליכים משפטיים אחרים.

כך הדבר במקום בו מתקיים הליך פלילי במקביל להליך אזרחי. במקרה כזה עשוי פסק דין שיינתן בהליך הפלילי לשמש כראיה לכאורה לאמור בו על פי סעיף 42 לפקודת הראיות (נוסח חדש), התשל"א - 1971. אולם בכך אין כדי להצדיק עיכוב הליכים בהליך אזרחי, גם אם הוא מתנהל בעת ובעונה אחת.

כך נקבע בהמ"ר 804/75 הנ"ל:

".... בטיעונה בפני שמה ב"כ המדינה את כובד משקלה על טענתה כי תקנת הציבור מחייבת שקודם יתברר עד תומו המשפט הפלילי האמור

בטרם תבוא הכרעה אם בכלל - בתובענה האזרחית. לדעתי, אין מקום לטענה הזאת. ראשית, לא קיים כלל שכזה, שיסודו מונח בתקנת הציבור: הנכון הוא רק, כי מקום שתלויים ועומדים שני משפטים בין אותם הצדדים, שבהם מתעוררות אותן השאלות, כי אז ישתמש בית המשפט בסמכותו הטבעית לעכב את הדיון באחת מהם עד שיתברר עד תומו המשפט השני " (שם, בעמ' 747).

הוא הדין במקום שבו תלוי ועומד ערעור באותה סוגיה ממש בהתדיינות שבין צדדים אחרים בפני בית המשפט העליון, כאשר ברור כי פסק דינו של בית המשפט העליון יחסוך בהתדיינות והלכתו ממילא תחייב את הצדדים. אף על פי כן, אין למנוע מצד הזכאי לבוא בשערי בית המשפט את בירור עניינו, רק בשל סיבה זו.

13. ההליך שבפני בית הדין להגבלים עסקיים מצוי, כפי שאני מבין, בשלב בירור הטענות המקדמיות. לאור ריבוי הצדדים באותו הליך, צפוי הדיון להמשך עוד זמן ניכר. מדוע יהא על המשיבים להמתין במימוש זכויותיהם עד לסיום אותו הליך?

שאלה זו מקבלת משנה תוקף לאור העובדה כי אין למשיבים כל שליטה על אות והליך והם תלויים בדרך ניהולו, לחלוטין, בממונה על ההגבלים עסקיים העשוי גם להגיע עם חברות הדלק להסדר שלא יהא לרוחם. אפילו היו המשיבים מבקשים להצטרף לאותו הליך, גם אז היו זכויותיהם הדיוניות מוגבלות, כפי שקבע בית דין לגבי מצטרפים אחרים. מדוע על המשיבים לקבל על עצמם מגבלה זו ולא לנסות את כוחם בהתדיינות עצמאית שבה אין מימוש זכויותיהם תלוי בכישרונם של אחרים?

מבחינה זו, אפילו תומר כי המשיבים הינם צד להליך שבפני בית הדין, הרי שהם ודאי אינם בגדר צד מלא לאותו הליך ואם הם מנועים אפילו מלהגיש תצהירים, אינני רואה כנכון למנוע מהם קיום התדיינות יזומה על ידם שבה יוכלו להגן על האינטרסים שלהם כפי הבנתם ולממש את מלוא הזכויות הדיוניות המוקנות לצד לדיון.

14. ב"כ "דלק" טוען כי בפני בית הדין "הובא חומר ראיתי רב היקף, וכי קיימת אפשרות שערכוב הליכים יימנע את הבאתו של חומר זה פעם נוספת לדיון משפטי". ואולם, ב"כ המבקשת לא פירט מה הוא אותו חומר ראיתי רב היקף. כפי שנקבע בע"א 45/90 שמעון עבאדי תקוה עבאדי (לא פורסם), (לגבי טענה של פרום לא נאות), אין די בהשמעת טענה מעין זו ללא פירוט הראיות אותן יבקש בעל הדין להביא בפני בית המשפט. במקרה זה, השאלה אם מדובר בהסדר כובל אמורה להיקבע לכאורה בעיקר על יסוד האמור בהסכם הזיכיון עצמו, בוודאי כאשר מדובר בטענה מכוח סעיף 2(ב) לחוק ההגבלים העסקיים.

15. הטרידה אותי האפשרות שהועלתה בטיעונו של ב"כ "דלק" כי מאות תחנות דלק יגישו תביעות לבתי המשפט בלא להמתין לסיום בירורו של ההליך התלוי ועומד בפני בית הדין. טענה זו גרמה לכך שתחילה נטייתי לקבל את הבקשה.

ואולם, כפי שציינתי לעיל, אין זה בטוח כי פסק דינו של בית הדין יהא בו כדי למנוע התדיינות כאלה.

בכל מקרה, סיכון זה כשלעצמו אין בו די לדעתי כדי למנוע כל מי שמעוניין בכך להתדיין בפני בתי המשפט. בסופו של דבר, זה הוא תפקידה של המערכת ולכך נועדה.

יתר על כן, שיקול זה עשוי דווקא להצביע לכיוון ההפוך. מצב שבו מאות משפחות ואלפי בני אדם שפרנסתם תלויה בכך, מעוכבים מלממש את זכויותיהם בבתי המשפט במשך שנים הוא מצב לא בריא העלול להביא לתוצאות הפוכות, דהיינו להפרת חד צדדית של הסכמי הזיכיון הקיימים, וכבר נתקלתי בתביעה של חברת דלק המבקשת למנוע מבעל תחנה הפרה חד צדדית של הסכם הזיכיון. מה יהא במקרה כזה? האם יעלה על הדעת כי חברת דלק המבקשת למנוע בעל זיכיון מהפרתו תוכל לבקש לעכב את שמיעת המשפט במשך שנים, כל זאת כאשר היא אווזת בצו מניעה זמני? ואם תאמר שלא, האם סביר יהא לעכב בירורה של תביעת המשיבים רק משום שלא עשו דין לעצמם ולא הפסיקו חד צדדית את ביצועו של ההסכם?

16. יש להזכיר בהקשר זה גם את טענתה לש המבקשת בפני בית הדין על פיה "כל הסכם והסכם צריך להיבדק ע"פ נסיבותיו הקונקרטיות" וכן

כי פסק דינו של בית המשפט העליון יחסוך בהתדיינות והלכתו ממילא תחייב את הצדדים. אף על פי כן, אין למנוע מצד הזכאי לבוא בשערי בית המשפט את בירור עניינו, רק בל סיבה זו.

17. ההליך שבפני בית הדין להגבלים עסקיים מצוי, כפי שאני מבין, בשלב בירור הטענות המקדמיות. לאור ריבוי הצדדים באותו הליך, צפוי הדיון להמשך עוד זמן ניכר. מדוע יהא על המשיבים להמתין במימוש זכויותיהם עד לסיום אותו הליך?

שאלה זו מקבלת משנה תוקף לאור העובדה כי אין למשיבים כל שליטה על אות הליך והם תלויים בדרך ניהולו, לחלוטין, בממונה על ההגבלים עסקיים העשוי גם להגיע עם חברות הדלק להסדר שלא יהא לרוחם. אפילו היו המשיבים מבקשים להצטרף לאותו הליך, גם אז היו זכויותיהם הדיוניות מוגבלות, כפי שקבע בית הדין לגבי מצטרפים אחרים. מדוע על המשיבים לקבל על עצמם מגבלה זו ולא לנסות את כוחם בהתדיינות עצמאית שבה אין מימוש זכויותיהם תלוי בכישרונם של אחרים?

מבחינה זו, אפילו תומר כי המשיבים הינם צד להליך שבפני בית הדין, הרי שהם ודאי אינם בגדר צד מלא לאותו הליך ואם הם מנועים אפילו מלהגיש תצהירים, אינני רואה כנכון למנוע מהם קיום התדיינות יזומה על ידם שבה יוכלו להגן על האינטרסים שלהם כפי הבנתם ולממש את מלוא הזכויות הדיוניות המוקנות לצד לדיון.

18. ב"כ "דלק" טוען כי בפני בית הדין "הובא חומר ראייתי רב היקף, וכי קיימת אפשרות שערכוב הליכים יימנע את הבאתו של חומר זה פעם נוספת לדיון משפטי". ואולם, ב"כ המבקשת לא פירט מה הוא אותו חומר ראייתי רב היקף. כפי שנקבע בע"א 45/90 שמעון עבאדי נ' הימנעותו של המחוקק בנסיבות אלה מלהתקין הוראת דין מפורשת לגבי קיום הליכים מקבילים, יש בה, לכאורה, כדי ללמד על כך שהמחוקק לא הוטרד מאפשרות קיומם של הליכים מקבילים בבתי המשפט ובבית הדין ולא ראה בכך מכשול המחייב הסדר סטטוטורי.

19. לאור השיקולים האמורים אני דוחה את הבקשה. המבקשת תשא בהוצאות המשיבים בסך 7,500 ₪ בצירוף מ.ע.מ. נקבע לק.מ. ליום 13.7.95 שעה 08:30. אם אין המועד האמור נוח לצדדים עליהם לתאם מועד אחר (כלשהוא) לפני הפגרה ולהודיע על לכך לבית המשפט.

ניתן היום 28.6.95 בהעדר הצדדים.

המזכירות תמציא העתק ההחלטה לב"כ הצדדים.